

Véber Zita–Brosch Judit: Korlátozható-e a készpénzes fizetés a modern fizetési rendszerben?*, 1

Megengedhető-e, hogy fesztiválokön készpénzzel nem, csak fesztiválkártyával lehet fizetni, és egyes légitársaságoknál csak interneten bankkártyával lehet repülőjegyet vásárolni? A bankjegyek és érmék törvényes fizetőeszköz státuszának értelmezésével kapcsolatban az elmúlt években eltérő vélemények fogalmazódtak meg arra vonatkozóan, hogy a készpénz, illetve egyes bankjegy- és érmecímletek (nagy címletű bankjegyek, kis címletű érmék) visszautasíthatóak-e termékek és szolgáltatások vásárlásakor, megengedhető-e, hogy termékért, szolgáltatásért csak elektronikus fizetési eszközzel lehet fizetni, valamint terhelhető-e díjjal a készpénzzel történő vásárlás. A Magyar Nemzeti Bank mint a forintbankjegyek és -érmék kibocsátásáért felelős szerv véleménye szerint a bankjegyek és érmék törvényes fizetőeszköz státusza nem jelenti azt, hogy azokat minden körülmények között el kell fogadni. Jelen cikkünkben áttekintjük a törvényes fizetőeszköz státusszal kapcsolatos különböző megközelítéseket, és bemutatjuk azokat a szakmai érveket, amelyek véleményünk szerint az MNB álláspontját alátámasztják.

BEVEZETÉS

Az elmúlt évtizedben a modern információs technológiák hatására új elektronikus fizetési formák terjedtek el. Mint minden innováció esetén, az új megoldások új kérdéseket szülnék. Így van ez a fizetési eszközökkel kapcsolatban is. Az elektronikus fizetési eszközök elterjedése miatt több alkalommal keresték meg magánszemélyek a pénzkibocsátásért felelős MNB-t. Azt kifogásolták, hogy egyes termékeket vagy szolgáltatásokat nem tudnak megvásárolni, igénybe venni készpénzért, hanem kizárólag valamilyen elektronikus fizetési eszköz használatával, többnyire bankkártyás fizetéssel. Csak hogy néhány példát említsünk: az egyre népszerűbb fesztiválokön a fesztiválszervezők szívesen bocsátanak ki a fesztivál helyszínén készpénzbefizetéssel vagy bankkártyával feltölthető fesztiválkártyát, amellyel (és kizárólag csak azzal) fizethetnek a fesztivál látogatói; egyes légitársaságok csak interneten keresztül, bankkártyával történő fizetéssel teszik lehetővé a repülőjegyek megvásárlását; a közelmúltban pedig olyan kávézó nyílt, ahol készpénzzel nem, csak bankkártyával lehet fizetni. Mind egyik esetben az volt a kérdés, vajon jogszerű-e, hogy a kereskedők és szolgáltatók nem fogadják el készpénzt, ezért annak, aki az adott terméket meg akarja vásárolni vagy szolgáltatást igénybe kívánja venni, bankkártyával kell

rendelkeznie vagy az adott rendezvényen való fizetés céljából kibocsátott kártyát kell a helyszínen feltöltenie.

A készpénz kötelező elfogadásának kérdése nem véletlenül most merül fel. Új készpénz-helyettesítő fizetési eszközök terjedtek el, amelyek alkalmazása egyes piaci szegmensekben már elért egy olyan szintet, ahol a kereskedők és szolgáltatók úgy gondolják, nem kerülnek versenyhátrányba a versenytársaikkal szemben akkor sem, ha csak készpénzmentes fizetést tesznek lehetővé. Ez számukra biztonságosabb és költségmegtakarításokkal jár, miközben a vásárlóknak is biztonságosabb, továbbá kényelmesebb és olcsóbb.

Amíg a készpénz volt az egyetlen lehetséges fizetési eszköz a mindennapi vásárlások során, addig egyértelműnek tűnt a jegybanktörvénynek a törvényes fizetőeszközre vonatkozó rendelkezése.² Ma már többféle elektronikus fizetési megoldás közül választhatunk (betéti kártya, hitelkártya, előre fizetett kártya, feltölthető kártya, mobil fizetések, internetes fizetések stb.). Ez a helyzet új megvilágításba helyezte a jegybanktörvény törvényes fizetőeszközre vonatkozó előírását, és többekben kérdéseket vetett fel: miben áll a bankjegyek és érmék törvényes fizetőeszköz jellege; a törvényes fizetőeszköznek minősülő bankjegyeket és érméket, azok minden címletét, mindig el kell-e fogadni?

* Jelen cikk a szerzők nézeteit tartalmazza, és nem feltétlenül tükrözi a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontját.

¹ Ezúton szeretnénk köszönetet mondani Gubekné dr. Szeder Ildikónak hasznos jogi észrevételeiért.

² A Magyar Nemzeti Bankról szóló 2011. évi CCVIII. törvény 27. § (2) bekezdése.

Az Európai Bizottság is foglalkozott ezekkel a kérdésekkel, valamint a törvényes fizetőeszközt érintő egyéb kérdésekkel, és 2010-ben ajánlást³ fogadott el a témában. Az MNB álláspontja a törvényes fizetőeszköz kötelező elfogadását illetően eltér az Európai Bizottság ajánlásától. A téma aktualitását az adja, hogy a Bizottság várhatóan 2013 első felében vizsgálja meg az ajánlás végrehajtását, és felméri az esetleges további – kötelező erővel bíró – jogi szabályozás szükségességét is.

Jogi szempontból vizsgálva a kérdést, megállapítható: nem ellentétes a jegybanktörvény előírásaival, ha a szolgáltató nem fogad el készpénzt fizetésként, hanem csak elektronikus fizetési eszközt. Jelen tanulmányunkban megvizsgáljuk, mit jelent a törvényes fizetőeszköz státusz, áttekintjük a különböző országok joggyakorlatát a törvényes fizetőeszköz értelmezésére vonatkozóan, és bemutatjuk, hogy milyen megfontolások vezették az MNB-t mint a kibocsátói jogkör gyakorlóját saját álláspontjának kialakításában.

1. keretes írás

Bankjegyek használatának korlátozása – alkotmánybírósági határozat

A csak érmével működő jegykiadó automaták, italautomaták elterjedésével már régebben is felvetődött: vajon hogyan kell értelmezni a törvényes fizetőeszköz fogalmát. Ezzel kapcsolatban egy állampolgári beadványra, miszerint a bankjegyek is törvényes fizetőeszközök, és azokat is kötelező a parkolójegy-kiadó automaták működtetőinek fizetésként elfogadni, az Alkotmánybíróság a következőképpen foglalt állást:⁴ a jegybanktörvényben foglalt „rendelkezés” nem zárja ki, hogy a különböző termékek és szolgáltatások díjának megfizetésekor ésszerű keretek között érvényesüljenek az egyes fizetési módok sajátosságai. Speciális fizetési módnak tekinthető, amikor kizárólag vagy alternatív módon automatánál lehet fizetni”.

A KÉSZPÉNZ MINT TÖRVÉNYES FIZETŐESZKÖZ MEGHATÁROZÁSA A JEGYBANKTÖRVÉNYBEN ÉS A KÉSZPÉNZKIBOCSÁTÁSÉRT FELELŐS MNB ÁLLÁSPONTJA SZERINT

Magyarországon a bankjegyek és érmék kibocsátásának jog- és feladatköre az MNB-t illeti meg. A készpénz kibocsátását illetően a jegybanktörvény a következő főbb rendelkezéseket tartalmazza:

4. § (2) Az MNB jogosult bankjegy- és érmekibocsátásra. Az MNB által kibocsátott bankjegy és érme ideértve az emlékbankjegyet és emlékérmét is Magyarország törvényes fizetőeszköze.

27. § (1) A bankjegyek és érmék kibocsátását, címletét és külső jegyeit, valamint bevonását az MNB elnöke rendeletben hirdeti ki. Az MNB elnökének rendeletében megjelölt határral a forgalomból bevont bankjegyek és érmék elveszítik törvényes fizetőeszköz-jellegüket.

A készpénz elfogadásáról a jegybanktörvény a következők szerint rendelkezik:

27. § (2) Az MNB által kibocsátott bankjegyeket és érméket azok bevonásáig magyar hivatalos pénznemben teljesítendő fizetésnél mindenki köteles névértéken elfogadni.

Ezen előírás a törvényes fizetőeszköz névértéken való elfogadási kötelezettségét mondja ki, azaz: ha a fizetés forint készpénzben történik, akkor a bankjegyet és érmét nem lehet a névértéktől eltérő értékben (pl. egy 100 forintos érmét 90 forint értékben) elfogadni, ugyanakkor a hivatkozott rendelkezés a fizetés módját tekintve nem kényszerítő jellegű. Ezzel szemben tapasztalataink szerint a készpénzfizetés lehetőségének hiánya miatt az MNB-t mint kibocsátót megkereső magánszemélyek úgy értelmezik a jegybanktörvény 27. § (2) bekezdését, hogy annak alapján fizetéskor mindenki köteles elfogadni a készpénzt, tehát minden körülmények között lehetséges bankjeggyel és érmével, azok bármely címletével fizetni.

Egyébiránt maga a jegybanktörvény is tartalmaz a készpénzben történő fizetést korlátozó rendelkezést, amelynek értelmében készpénzfizetéskor az érmék elfogadása nem kötelező korlátlan mennyiségben. A hitelintézetek és a posta kivételével tehát a gazdasági szereplők megtehetik, hogy nem fogadnak el 50 darabnál több érmét készpénzben történő fizetéskor.

³ A Bizottság ajánlása (2010. március 22.) az eurobankjegyek és az euroérmék törvényes fizetőeszközi minőségének hatályáról és joghatásairól (2010/191/EU).

⁴ 1063/B/2005. AB határozat.

⁵ A Magyar Nemzeti Bankról szóló – akkor hatályos – 2001. évi LVIII. törvény 31. § (2) bekezdése.

27. § (4) Kézpénzben teljesített fizetés esetén – ideértve a fizetési számlára történő készpénzbefizetést is – 50 darabnál több érme elfogadására a hitelintézet és a postai elszámoló központot működtető intézmény köteles.

TÖRVÉNYES FIZETŐESZKÖZ FOGALMA A KÜLÖNBÖZŐ ORSZÁGOK JOGRENDJÉBEN

Más országokban is felmerült a kérdés, hogyan kell értelmezni a jegybankok státuszát meghatározó, illetve egyéb pénzügyi tárgyú törvényekben a bankjegyek és érmék törvényes fizetőeszközként való meghatározását. Az Európai Bizottság 2010-ben szakértői csoportot hozott létre az euroövezet tagállamainak részvételével e kérdés megvitatására. Megállapították, hogy csak néhány tagállam pénzügyi tárgyú törvénye rendelkezik a törvényes fizetőeszköz jelleg mibenlétéről, aminek oka, hogy a nemzeti szabályozások „általánosan elfogadottnak” tartják ezt a fogalmat.⁶ Az euroövezeten kívül – jellemzően az angolszász jogrendszerű országokban – ugyanakkor találkoztunk olyan példakkal, ahol egyrészt a törvényes fizetőeszközt meghatározó nemzeti szabályozás is részletesebb, másrészt az adott ország jegybankja tovább értelmezi e szabályokat, álláspontját akár saját honlapján is közzétéve.⁷

A törvényes fizetőeszköz fogalmának elemei

Összehasonlítva a vizsgált országok törvényes fizetőeszközre vonatkozó jogszabályi rendelkezéseit, jogértelmezéseit, megállapítható, hogy a törvényes fizetőeszköz fogalmának alábbi három eleme a legtöbb ország jogrendjében megtalálható.

Sztenderdizált és államilag védett fizetőeszköz

A törvényes fizetőeszköz egy sztenderdizált, általános fizetőeszköz, amelyet az arra feljogosított szerv⁸ bocsát ki a forgalom igényeinek megfelelő címlétszerkezetben. A kibocsátó határozza meg fizikai megjelenését, jellemzőit, bocsátja ki a fizetési forgalom fizetőeszközeként, vonja be a forgalomból, és számos jogszabállyal és nyomdatechnikai megoldással védi a hamisítás ellen. Az egységes készpénzrendszer a gördülékeny fizetési forgalom alapvető feltétele a modern gazdaságokban.

Névértéken kell elfogadni

A törvényes fizetőeszköz egyik fontos jellemzője, hogy névértéken kell elfogadni. Ez több ország szabályozásában szerepel.

Pénzügyi adósság, kötelezettség megfizetésére szolgáló eszköz

A törvényes fizetőeszköz pénzügyi adósság, kötelezettség megfizetésére szolgáló fizetési eszköz. A hitelező nem utasíthatja vissza az adósság vagy kötelezettség készpénzben történő megfizetését, kivéve, ha a felek más fizetési eszközben állapodtak meg. Az adós a készpénzfizetéssel kiegyenlíti adósságát.

A törvényes fizetőeszköz elfogadása – visszautasítható-e a készpénz fizetéskor?

Általános egyetértés van abban is, hogy a fizetés során alkalmazandó fizetési mód, illetve eszköz megválasztása mindenképp a két fél megegyezésétől függ, éppúgy, mint a fizetés egyéb körülményeinek meghatározása (időpont, helyszín stb.).

Ez a szerződéses szabadság alapvető elvéből következik, amelynek értelmében a felek szabadon döntenek arról, hogy kötnek-e szerződést, és ha igen, milyen tartalommal. A gazdálkodó szervezetek közötti tranzakciók körében a szerződéses szabadság primátusa könnyen belátható, hiszen az alkufolyamat része többek között a fizetési határidőben és a fizetés módjában történő megállapodás.

De vajon a kiskereskedelmi tranzakciókban köteles-e a kereskedő, a szolgáltató a készpénzes fizetést elfogadni, ha ahhoz a vásárló ragaszkodik, vagy a szerződéses szabadság alapján dönthet-e a kereskedő (előre tájékoztatva az ügyfelet arról, hogy csak kártyát fogad el üzletében) úgy, hogy nem köt üzletet? Másként megfogalmazva a kérdést: a törvényes fizetőeszköz azt jelenti-e, hogy mindig el kell azt fogadni, kivéve, ha előre más fizetési módban vagy fizetési eszköz használatában állapodtak meg a felek? Ebben a kérdésben az angolszász országok és négy euroövezeti ország (Finnország, Hollandia, Írország és Németország) álláspontja alapvetően eltér az euroövezeti országok többségének véleményétől.

⁶ ELTEG (2010).

⁷ http://www.federalreserve.gov/faqs/currency_12772.htm, <http://banknotes.rba.gov.au/legaltender.html>, <http://www.royalmint.com/aboutus/policies-and-guidelines/legal-tender-guidelines>.

⁸ A bankjegyek kibocsátására a jegybankok jogosultak, de az érmék esetében számos országban a pénzügyminisztérium rendelkezik a kibocsátás jogkörével.

Az USA szabályozása a következőképpen határozza meg a törvényes fizetőeszközt: „Az USA bankjegyei és érmei törvényes fizetőeszközök valamennyi adósság, köztartozás, adó és kötelezettség megfizetésére.”⁹ Tehát a státusza szerint törvényes fizetőeszköz csak a már megkötött szerződések, már meglévő adósságok, fizetési kötelezettségek megfizetése esetében jelent kötelező elfogadást (természetesen azon eseteket kivéve, amikor a felek előzetesen más fizetési mód, illetve fizetési eszköz alkalmazásában állapodtak meg). Hasonló rendelkezés szerepel a vonatkozó brit szabályozásban is az adósság törvényes fizetőeszközben történő megfizetésére vonatkozóan.¹⁰

Ezen szabályok alapján az angolszász országok jegybankjai egyértelműen úgy foglalnak állást, hogy a kereskedő vagy szolgáltató nem kötelezhető a készpénz elfogadására mindaddig, amíg adósság nem keletkezett. „Nincs olyan szövetségi törvény, amely kötelezi a magánvállalkozásokat, magánszemélyeket vagy szervezeteket bankjegy és érme elfogadására termékek vagy szolgáltatások kifizetésekor” értelmezi a Fed a Coinage Act törvényes fizetőeszközre vonatkozó rendelkezését a honlapján.¹¹ Hasonló álláspont olvasható az ausztrál jegybank honlapján is.¹²

Az euroövezeti országok közül négy (Finnország, Hollandia, Írország és Németország) szintén azon az állásponton van, hogy a törvényes fizetőeszközre vonatkozó rendelkezés a már megkötött szerződésekre vonatkozik, ezért termékek és szolgáltatások vásárlásakor nem köteles az eladó, szolgáltató elfogadni a készpénzt.¹³ Hollandia jelenlegi szabályozása szerint a kereskedő a készpénz használatát fizetésekor visszautasíthatja, ha az üzlet bejáratánál egyértelműen jelzi, hogy csak kártyával lehet fizetni.

Az euroövezeti tagállamok többségének (az említett négy ország kivételével) álláspontja szerint azonban a kereskedő, szolgáltató köteles elfogadni a készpénzt, ha a vásárló készpénzben akar fizetni. Ez a vélemény tükröződik a már hivatkozott bizottsági ajánlásban is, amelynek 2. pontja szerint: „Kiskereskedelmi ügyletekben az eurobankjegyek és az euroérmék fizetőeszközként való elfogadása az irányadó szabály. Elfogadásuk visszautasítása kizárólag a »jóhiszemű-

ség elvéhez« kapcsolódó okokon alapulhat (például a kiskereskedő nem rendelkezik visszajáró aprópénzzel)”.¹⁴ Álláspontjukat azzal indokolják, hogy míg a gazdálkodó szervezetek közötti ügyletekben a felek egyenrangúnak tekinthetők, ezért a szerződéses szabadság alapján történhet a fizetési mód és eszköz megválasztása, addig a gazdálkodó szervezet és fogyasztó kapcsolatában a felek tárgyalási pozíciója nem azonos, ezért a szerződéses szabadság elve korlátozandó, azaz a kereskedő vagy a szolgáltató nem dönthet szabadon, a készpénzt el kell fogadnia az ügyféltől, ha az abban kíván fizetni.

Mint a bevezetőből kitéjük, az MNB mint kibocsátó az angolszász és a már említett négy európai uniós államéhoz¹⁵ közeli álláspontot képvisel, nem tartja a jegybanktörvényvel ellentétesnek, ha a kereskedő vagy szolgáltató csak elektronikus fizetési eszközt fogad el a vásárolt termék vagy szolgáltatás ellenértékének megfizetéséhez. Bár az elektronikus fizetési mód kizárólagos elfogadásának bizonyos körülmények között lehetnek polgári jogi, illetve fogyasztóvédelmi szempontból korlátai, e szempontok vizsgálata kívül esik az MNB kompetenciáján.

A következőkben azt vizsgáljuk meg, hogy az MNB milyen megfontolások miatt támogatja az elektronikus fizetési eszközök elterjedését, és miért nem utasítja el azok kizárólagos használatát.

AZ ELEKTRONIKUS FIZETÉSI ESZKÖZÖK ELŐNYEI NEMZETGAZDASÁGI SZEMPONTBÓL

Az elektronikus fizetési módoknak számos előnyét fel lehet sorolni a készpénzfizetéssel szemben, itt azonban csak három tényezőt emelünk ki. A tranzakciók nyomán követhetősege, a hatékonyság és a biztonság azok a legfontosabb szempontok, amelyek alapján az elektronikus fizetések társadalmi szempontból előnyösebbek a készpénzfizetésnél. E három dimenzió mellett mutatjuk be, hogy melyek a készpénznek azon tulajdonságai, amelyek miatt a készpénz elfogadását korlátozó szabályok megjelentek az európai országokban és Magyarországon is. Kitérünk azokra az ese-

⁹ Section 31 U.S.C. 5103 of Coinage Act of 1965.

¹⁰ Legal tender has, however, a very narrow technical meaning in relation to the settlement of debt. If a debtor pays in legal tender the exact amount he/she owes under the terms of a contract (and in accordance with its terms), or pays this amount into court, he/she has good defence in law if he/she is sued for non-payment of the debt. <http://www.bankofengland.co.uk/banknotes/Pages/about/faqs.aspx>.

¹¹ „There is, however, no Federal statute mandating that a private business, a person, or an organization must accept currency or coins as payment for goods or services.” http://www.federalreserve.gov/faqs/currency_12772.htm, <http://www.richmondfed.org/faqs/currency/>.

¹² <http://banknotes.rba.gov.au/legaltender.html>

¹³ Lásd ELTEG (2010).

¹⁴ A Bizottság ajánlása (2010. március 22.) az eurobankjegyek és az euroérmék törvényes fizetőeszközi minőségének hatályáról és joghatásairól (2010/191/EU).

¹⁵ Németország, Finnország, Írország és Hollandia mellett a skandináv országok is élen járnak az elektronikus fizetések használatában, és ez jogalkalmazásukban is megjelenik (pl. Leo Van Hove, 2003).

tekre is, amikor nem a készpénzfizetést általában korlátozó szabály kerül alkalmazásra, hanem csak egyes érme- vagy bankjegycímletek elfogadásának korlátozása jelenik meg a joggyakorlatban.

A készpénzfizetés korlátozása a rejtett gazdaság visszaszorítása érdekében

A készpénz anonim, ezért a szürke- és feketegazdaság ideális fizetési eszköze. Az MNB az elmúlt években több tanulmányban elemezte a nemzetközi viszonylatban magas hazai készpénzhasználat okait,¹⁶ és rámutatott, hogy a magyar gazdaság erős készpénzintenzitását részben a rejtett gazdaság magyarázza, a készpénzes tranzakciókat ugyanis könnyebb elrejteni az adóhatóság elől. A gazdaság fehéritése és az illegális tevékenységek elleni küzdelem miatt az MNB nemcsak publikációkban, tanulmányokban, hanem kormányzati fórumokon is szorgalmazza a készpénzhasználat visszaszorítását az elektronikus fizetési eszközök elterjedésének a támogatásával.

Annak ellenére, hogy az euroövezeti országok többsége mind pénzügyi kötelezettség rendezése, mind kiskereskedelmi fizetések lebonyolítása esetében kötelezőnek tartja a készpénz elfogadását, az euro bevezetéséről szóló 974/98/EK tanácsi rendelet (19) preambulumbekzdése szerint közérdekű okok miatt lehetséges a készpénzforgalom korlátozása: „a bankjegyekkel és pénzermékkal történő fizetéseknek a tagállamok által közérdekű megfontolásokból bevezetett korlátozása nem összeegyeztethetetlen az eurobankjegyek és -érmék törvényes fizetőeszköz minőségével, feltevé, hogy más törvényes eszközök is rendelkezésre állnak a pénzbeli követelések elszámolására.”

Az Európai Unió számos tagállamában léptettek hatályba olyan szabályokat, amelyek egy meghatározott összeghatár felett korlátozzák a készpénzzel történő fizetést a gazdálkodó szervezetek és/vagy magánszemélyek egymás közötti készpénzforgalmában, és elektronikus fizetési módot írnak elő.¹⁷ Ezen túlmenően néhány országban előírták az adófizetési kötelezettség kötelező banki átutalással történő teljesítését, és az állami fizetések és transzferek is kizárólag elektronikus úton teljesülnek.¹⁸ A dán szabályozásban nem-

csak előírják az elektronikus fizetést 10 000 dán korona (kb. 400 000 forint) felett, hanem érdekeltté teszik ebben mind az eladót, mind a vevőt oly módon, hogy az esetleges áfa- vagy egyéb adócsalások felelősségét egyetemlegessé teszik a vevő és az eladó között.¹⁹ Olaszországban a készpénzes fizetések korlátozásán túl további ösztönzőket léptettek életbe az elektronikus fizetések térnyerésének támogatása érdekében. 2012 októberétől a közigazgatási szerveknek és a közszolgáltatóknak el kell fogadniuk az elektronikus fizetési módokat, 2014-től pedig valamennyi termékeket és szolgáltatásokat nyújtó gazdasági szervezet köteles lesz betéti kártyás fizetést elfogadni.

A 2013. január 1-jétől hatályba lépő szabályozás Magyarországon is korlátozza a készpénzfizetést 1,5 millió forint felett, de csak a rendszeres gazdasági tevékenységet folytató személyek között.²⁰

A magyar állami ki- és befizetéseknél is találkozunk készpénzfizetést korlátozó szabályozással,²¹ illetve gyakorlattal:

1. Az adózás rendjéről szóló törvény a rendszeres gazdasági tevékenységet folytató személyek adófizetéseinek kötelező készpénzmentes fizetést ír elő.²²
2. A közalkalmazottak és kormánytisztviselők illetményüket túlnyomórészt fizetési számlára kapják.²³
3. Egyes állami intézmények korlátozzák a lakosság készpénzes befizetéseit, pl. egyes egyetemeken csak elektronikus úton fogadják el a diákok befizetéseit, és az ösztöndíjat is csak bankszámlára utalják.

Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy az állami ki- és befizetések egyharmada – évente mintegy 100 millió tranzakció – továbbra sem elektronikus úton, hanem készpénzfizetés formájában valósul meg.

A fenti példák tehát azt mutatják, hogy a rejtett gazdaság visszaszorítása érdekében az államok, így Magyarország is korlátozzák a készpénzfizetést, és ezt segíti az is, ha a kereskedelmi és szolgáltatói szektorban az elektronikus fizetési eszközök használatának elterjedését az állam is támogatja.

¹⁶ Odorán-Sisak (2008), Bódi-Schubert (2010).

¹⁷ Részletesebben lásd Turján et al. (2011), Odorán-Sisak (2008).

¹⁸ MNB (2012b).

¹⁹ Amennyiben a vevő esetleg nem tud elektronikus módon fizetni, abban az esetben mentesül az egyetemleges felelősség alól, ha a készpénzes tranzakcióról értesíti az adóhatóságot. Lásd: Opinion of the European Central Bank on limitations on cash payments (CON/2012/37) Denmark, 10.5.2012, pdf.

²⁰ Az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 38. § (3a) bekezdése.

²¹ A pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvény 63. § (3) bekezdése értelmében fizetési mód kötelező alkalmazását csak törvény vagy kormányrendelet írhatja elő.

²² Az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 38. § (1) bekezdése.

²³ A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 79/A. §-a, a közigazgatási tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCV. törvény 143. §-a.

A készpénzfizetés jelentős költségekkel jár

Az MNB fizetési módok társadalmi költségéről szóló elemzése²⁴ szerint a magyar társadalom évente akár 100 milliárd forintot takaríthatna meg, ha a készpénzes fizetéseket az észak-európai országokhoz hasonló arányban felváltanák az elektronikus tranzakciók. A készpénzzel való fizetés – ha csak a vásárló szempontjából nézzük, és csak a fizetés pillanatában felmerülő költségeket vesszük figyelembe – úgy tűnik, hogy nem jár költséggel. A tanulmány azonban számba vette az egyes elektronikus fizetési módok és a készpénzes fizetés esetében társadalmi szinten felmerülő valamennyi költséget, és kimutatta, hogy a készpénzes fizetéshez kapcsolódó költségek meghaladják az elektronikus fizetéseket.

A készpénzfizetés lebonyolításának fix költsége alacsonyabb, mint az elektronikus fizetésé, de a készpénzfizetési tranzakciók volumenének növekedésével arányosan nőnek a készpénzfizetéssel kapcsolatos költségek (gyártás, szállítás, tárolás, ellenőrzés), míg az elektronikus fizetések számának növekedésével azok fajlagos költsége nemzetgazdasági szinten csökken. A fizetési mód, illetve fizetési eszköz megválasztásakor a gazdasági szereplők motivációi között a költséghatékonyág vélhetően jelentős szerepet játszik. Így a jövőben várhatóan még gyakrabban találkozunk olyan

kereskedővel vagy szolgáltatóval, amely készpénzt nem fogad el fizetesként. Az elmúlt években dinamikusan nőtt a kártyaelfogadói hálózat, de még mindig jelentősen elmarad az EU országainak többségétől.²⁵

Az érmekkel nagy volumenben való fizetés költségessége már korábban nyilvánvalóvá vált. Ezért a legtöbb ország jegybankja a szabályozásban lehetővé teszi az érmekkel való fizetés korlátozását. Az euroövezet tagállamaiban²⁶ és a magyar jegybanktörvény²⁷ előírása szerint is, készpénzfizetésekor 50 érménél több érme elfogadására nem kötelesek a felek, kivéve a kibocsátó szerveket és egyes kijelölt, a készpénzforgalmazás szempontjából kiemelt szerepet betöltő intézményeket (hazánkban a hitelintézetek és a posta). Az ausztrál, kanadai és brit szabályozás az egyes érmecímletek kötelező elfogadását szintén korlátozza, a különböző érmecímletekkel való fizetést eltérő felső összeghatárhoz kötve²⁸ (pl. Angliában 50 pennissel maximum 10 font összegű kötelezettség egyenlíthető ki).

A kis értékű váltópénzek használata, forgalmazása is nagy költséget jelent a gazdasági szereplőknek szinte valamennyi országban. Ezért az alacsony vásárlóértékű, a forgalomból kicsapódó érmék kibocsátásának megszüntetése vagy forgalomból történő bevonása időről időre felmerülő kérdés. Erről részletesen lásd a 2. keretes írást.

2. keretes írás

Kis értékű váltópénzek

A készpénzfizetés költségességéhez kapcsolódik a kis értékű váltópénzek használatának a kérdése is. Az árszínvonal és az árszerkezet változása miatt szinte minden országban időről időre felmerül, hogy a kis címletű érmék vásárlóereje nagyon lecsökken, kis vásárlóértékük miatt nem forognak a készpénzforgalomban, kicsapódnak, fiókok mélyén gyűlnek, a vásárlók nem hozzák újra forgalomba azokat: mindinkább „egyszer használatossá” válnak. Rendszerint csak a kisebb összegű vásárlások pontos elszámolására van szükség rájuk. Ezért e címletek forgalomba hozatala messze meghaladja a nagyobb érmecímletekét, gyártási, forgalmazási, feldolgozási, tárolási költségük nagyon jelentős. Ezért született döntés 2008-ban Magyarországon az 1 és 2 forintosok bevonásáról. A kereskedők az 1 és 2 forintosok bevonása után nem árazták át az árucikkeket, hanem a kerekítési törvény²⁹ előírásai szerint csak az árúk fizetendő végösszegét kerekítették. A bevonást követően az MNB alaposan vizsgálta e lépés esetleges inflációs hatását, de nem volt kimutatható áremelő hatás. A lakossági felmérések szerint a lakosság túlnyomó része támogatta a pénztárcát nehezítő, kényelmetlen és költséges kis címletek forgalmazásának megszüntetését. Hasonló módon történt számos országban a kis címletű érmék kivonása a forgalomból.³⁰

Az euroövezeti tagállamok egy részében az 1 és 2 centesek forgalomban betöltött szerepe nagyon hasonlít a magyar 1 és 2 forintosokéhoz. Két euroövezeti tagállam (Finnország és Hollandia) ezért már az euro bevezetésekor úgy döntött, hogy a kis címletű érméket nem hozza forgalomba, és a fizetéseknel kerekítési szabályt alkalmaz. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az 1 és 2 centesek nem tör-

²⁴ Turján et al. (2011).

²⁵ MNB (2012a).

²⁶ 974/98/EK tanácsi rendelet 11. cikke alapján.

²⁷ Jegybanktörvény 27. § (4) bekezdése.

²⁸ <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-52/page-1.html>

²⁹ 2008. évi III. törvény az 1 és 2 forintos címletű érmék bevonása következtében szükséges kerekítés szabályairól.

³⁰ Részletesebben Leszkó (2009).

vényes fizetőeszközök. Csak azt jelenti, hogy a finn és a holland jegybank 1 és 2 centest nem hoz forgalomba, a pénztárosok a kerekítési törvényt alkalmazva nem kötelesek 1 és 2 centest visszaadni, ugyanakkor elfogadják (főleg külföldiektől), ha valaki esetleg ezen címletekkel akar fizetni.

Mivel e kis címletű érmék teszik ki az érmeforgalmazás költségének igen jelentős részét, ezért az euroövezeten belül időről időre más tagállamokban is felmerül, hogy megszüntetik e címletek forgalmazását és kerekítési szabályt vezetnek be. Ugyanakkor az euroövezeti tagállamok szakértői csoportjában³¹ a többség azt a véleményt támogatta, hogy minden további euroövezeti tagállamnak tartózkodnia kell a kis címletek kivonásától és a kerekítés bevezetésétől. Fő érvük az volt, hogy a kerekítési szabály ellentmond az 1 és 2 centesek törvényes fizetőeszköz státuszának. Az Európai Bizottság a már említett 2010. évi ajánlásában a többségi álláspontot jelenítette meg. Tekintettel a kis címletű érmék forgalmazásának megszüntetésével járó nagy összegű társadalmiköltség-megtakarításra, és arra, hogy a kerekítésnek az ezt alkalmazó országokban nem volt inflációs hatása, remélhetőleg a Bizottság is módosítja ez irányú álláspontját.

Biztonság

Biztonsági megfontolások is motiválhatják a kereskedőket és szolgáltatókat abban, hogy nem fogadják el készpénzt. Az üzletben dolgozók személyes biztonságának szempontján túl a készpénz őrzése, kezelése, szállítása a rablások kockázata miatt különleges biztonságtechnikai eszközöket igényel. Ezekre a beruházásokra nincs szükség elektronikus fizetéseknel. A vállalkozások biztosítási költsége is kisebb, ha nincs készpénzkezelés.

A jóhiszeműség elve alapján nagy összegű készpénzfizetéskor, vagy hitelintézettől vagy más befizetési lehetőségtől (postafiók) távoli helyen működő vállalkozás esetében – amely készpénzbevételét nem tudja aznap a bankszámlája javára befizetni –, még azokban az országokban is lehetővé teszik vásárláskor a készpénzfizetés korlátozását, ahol

egyéb körülmények között a készpénz visszautasítása nem elfogadható.³²

Biztonsági kockázatot jelent egy vállalkozás számára a készpénz tartása csupán annak érdekében, hogy váltópénzzel rendelkezzen készpénzfizetés esetére. Ezt a szempontot méltányolja a francia szabályozás, amely csak akkor teszi kötelezővé a készpénz elfogadását, ha a fizető fél a fizetendő összeg pontos megfizetésével teljesíti kötelezettségét.³³

A készpénzforgalomban előfordul, hogy a nagy bankjegycímletekkel való fizetés az ügyfelek számára nehézségbe ütközik, a kereskedők, szolgáltatók biztonsági és/vagy hatékonysági okok miatt nem fogadják el. Az arányosság elve alapján a nagy bankjegycímletekkel történő fizetés visszautasítását a legtöbb ország joggyakorlata lehetővé teszi. Erről részletesebben lásd a 3. keretes írást.

3. keretes írás

Nagy címletű bankjegyek elfogadása

Azon vásárlók kiszolgálása, akik nagy címletű bankjeggyel kis értékű terméket kívánnak vásárolni, különösen korán reggel, a forgalom indulásakor, nehézséget jelent a kereskedőknek, hiszen előző napi bevételüket biztonsági, valamint gazdálkodási okokból már befizették a bankszámlájuk javára, és csak váltópénzzel rendelkeznek nyitáskor. Ezért a legtöbb ország joggyakorlatában az arányosság elve alapján a kereskedő nem köteles elfogadni a nagy címletű bankjegyet, ha az nincs arányban a fizetendő összeggel.³⁴

³¹ Lásd ELTEG (2010): Azon magas egy főre jutó GDP-vel rendelkező országok szakértői is ezen a véleményen vannak, ahol az 1 és 2 centesek vásárlóértéke nagyon alacsony, és e címletek valóban „egyszer használatosakká” váltak.

³² Lásd ELTEG (2010).

³³ Art L112-5 du Code Monétaire et Financier: En cas de paiement en billets et pièces, il appartient au débiteur de faire l'appoint. A francia pénzügyi tárgyú törvényekben nem található meghatározás a törvényes fizetőeszköz státuszra vonatkozóan. A bankjeggyel és érmével történő fizetés esetében azonban a fent idézett törvény előírja, hogy az adósnak a pontos összeget kell megfizetnie. A francia büntetőjogban szerepel a készpénzzel való fizetés elutasításának tényállása, de csak abban az esetben érvényesítik, ha az adós a pontos összeget fizeti meg készpénzben, és a kereskedő azt elutasítja. Egy ilyen bírósági eset leírása található az alábbi linken: <http://www.avocat-lingibe.com/question-reponse-juridique/consommation/banque-credit-60.html>.

³⁴ Lásd ELTEG (2010).

ATM-ből történő készpénzfelvétel során a készpénzfelvevő nem tudja befolyásolni, hogy a készpénzfelvétel a neki legkedvezőbb címletösszetételben történjen. Ezért annak érdekében, hogy a gazdasági szereplők a készpénzforgalmuk lebonyolításához szükséges, megfelelő címletű bankjegyekkel és érmékkel rendelkezzenek, az MNB rendeletében előírta, hogy a hitelintézetek és a posta kötelesek 50 darabig a forintbankjegyeket és -érméket más címletű bankjegyre és érmére váltani.³⁵ Ezt a szolgáltatást a hitelintézetek többsége és a posta is díjmentesen nyújtja ügyfeleinek.

Az eurobankjegyek címletstruktúrájában két olyan nagy értékű címlet is szerepel, a 200 és 500 eurós címletek, amelyek értéke messze meghaladja a mindennapi fizetések szokásos értékét. Az EKB készpénzhasználatról végzett felmérése szerint az euroövezeti tagállamok lakosságának több mint fele nem is találkozott még soha pl. az 500 eurós bankjeggyel, 44 százalékának pedig még nem volt a kezében 200 eurós bankjegy sem.³⁶ Mivel a lakosság nem, vagy csak nagyon ritkán lát ilyen bankjegyeket, bizonytalan annak elfogadásában. Ezért felmerült az euroövezeti tagállamokban a kérdés, hogy visszautasíthatja-e a kereskedő az ezen bankjegyekkel történő fizetést. A holland joggyakorlat szerint például nem kell elfogadnia a kereskedőnek a nagy címletű bankjegyet, ha az üzlet vagy benzinkút bejáratánál látható helyen erre felhívja a vásárlók figyelmét.³⁷ Hasonló gyakorlat van az USA-ban is a nagy címletű bankjegyek esetében.³⁸ Az euroövezeti tagállamok nagyobb része azonban elutasítja ezt a gyakorlatot, és csak eseti jelleggel tartja elfogadhatónak a nagy címletek visszautasítását az arányosság elve alapján.³⁹

Az említett példákban látható, hogy a hatóságok kisebb-nagyobb mértékben minden vizsgált országban elismerik a vállalkozások azon törekvéseit, hogy a készpénz elfogadását korlátozzák, amennyiben biztonsági vagy hatékonysági szempontok ezt indokolják. Az euroövezeten belül többségben vannak azok a tagállamok, amelyek csak a biztonsági szempontot tartják elfogadhatónak a készpénzelfogadás korlátozására. Emellett a jóhiszeműség elve alapján méltányolhatónak tartják, ha a készpénzfizetés azért hiúsul meg, mert az eladó átmenetileg nem rendelkezik a váltáshoz szükséges készpénzzel.⁴⁰ Ugyanakkor az EU szinte minden tagállamában látható az az utóbbi egy-két évben még erőteljesebbé váló kormányzati törekvés, hogy a fekete- és szürkegazdaság visszaszorítása érdekében a készpénzfizetéseket korlátozzák.

LEHET-E A KÉSZPÉNZFIZETÉST DÍJJAL TERHELNI?

A pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló európai uniós irányelv⁴¹ (a továbbiakban: irányelv) szerint a tagállamok a verseny fokozása vagy a hatékony fizetési eszközök használatának elősegítése érdekében saját hatáskörben megtilthatják vagy korlátozhatják, hogy a kereskedők vagy a szolgáltatók egy adott fizetési eszköz használatáért díjakat, költségeket számítsanak fel.

Az irányelv átültetéséről 2011-ben készített tagállamonkénti felmérés⁴² alapján felelős kép rajzolódik ki arról, hogy a tagállamok éltek-e vagy sem a díjfelszámítás jogszabályban történő megtiltásának vagy korlátozásának lehetőségével. A Magyarországon kívüli tagállamok fele (pl. Ausztria, Dánia, Franciaország, Olaszország, Svédország) kifejezetten megtiltotta a díjfelszámítást, közülük két tagállam azonban csak kártyával történő fizetés esetében tiltotta meg. A másik 13 tagállam (pl. Belgium, Hollandia, Németország, Spanyolország, Egyesült Királyság) viszont nem élt az irányelvben biztosított opcióval, néhányuk azonban a díjfelszámítást csak az adott fizetési eszköz használatával kapcsolatban felmerülő tényleges költségek arányában engedi meg.

Az irányelvet a hazai jogba átültető pénzforgalmi törvény⁴³ a 2009. november 1-jei hatálybalépésekor a díj- és költségfelszámításról még megengedően rendelkezett. A hivatkozott jogszabály 2011. január 1-jén hatályba lépett módosításával azonban a jogalkotó díj- és költségfelszámítási tilalmat vezetett be a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök használatának elterjesztése érdekében.

36. § (4) A kedvezményezett készpénz-helyettesítő fizetési eszköz használatáért díjat, költséget vagy egyéb fizetési kötelezettséget nem számíthat fel.

³⁵ 11/2011. (IX. 6.) MNB rendelet a bankjegyek feldolgozásáról, forgalmazásáról, valamint hamisítás elleni védelméről.

³⁶ Részletesebben ECB (2011).

³⁷ <http://www.dnb.nl/en/news/news-and-archive/nieuws-2010/dnb235121.jsp>

³⁸ <http://www.richmondfed.org/faqs/currency/>

³⁹ Lásd ELTEG (2010).

⁴⁰ Lásd ELTEG (2010).

⁴¹ A belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló 2007/64/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv.

⁴² http://ec.europa.eu/internal_market/payments/framework/psd_study_en.htm

⁴³ A pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvény.

Az irányelv azzal viszont nem foglalkozik, hogy készpénzfizetés esetén alkalmazható-e díj- vagy költségfelszámítás.

A készpénzzel történő fizetés díjjal való terhelésének kérdése szintén megosztotta az euroövezet tagállamainak szakértőit. Egy részük szerint a törvényes fizetőeszközöknek az Európai Unió működéséről szóló szerződésen alapuló fogalmával (a névértéken való elfogadás kötelezettsége) nem egyeztethető össze a készpénzben történő fizetés díjjal való terhelése. A tagállamok másik csoportja szerint azonban a törvényes fizetőeszköz kötelező elfogadása csak a szerződésben vállalt kötelezettség megfizetésére vonatkozik, és ezért nincs hatással a szerződés megkötése során meghatározott egyéb feltételekre (ilyen pl. az ár vagy a készpénzfizetéskor felszámítható díj).⁴⁴

Az elektronikus fizetési módok elterjedését ösztönző egyik hatékony eszköz lehet annak megengedése, hogy a készpénzes fizetés során a kedvezményezett a készpénzfizetéssel kapcsolatos közvetlen költségeinek megfelelő mértékű díjat felszámíthasson az ügyfele terhére, amennyiben egyéb fizetési módon (pl. átutalással) is lehetővé teszi számára a fizetést. A pénzforgalmi szolgáltató és az ügyfele viszonyában ugyancsak az lenne a kívánatos, ha minden ügyfél – beleértve a fizetési számla javára készpénz-átutalási megbízással (sárga csekkkel) készpénzbefizetést teljesítő ügyfeleket is – viselné a saját pénzforgalmi szolgáltatója díjait és költségeit. A készpénzfizetéshez kapcsolódó díjak és költségek viselésének kérdéséről azonban hivatalosan még nincs egységes álláspont. Ezt támasztja alá például az is, hogy a fogyasztóvédelemről szóló törvény 2012. július 29-től hatályos rendelkezése⁴⁵ a közszolgáltatási tevékenységet folytató vállalkozások számára, az elektronikus hírközlésről szóló törvény 2012. november 17-től hatályos rendelkezése⁴⁶ pedig az elektronikus hírközlési szolgáltatók számára megtiltja, hogy külön díjjal terheljék a számlák készpénz-átutalási megbízás útján való kiegyenlítését. Csak arra teremtenek lehetőséget, hogy a szolgáltatók árengedményt adjanak azon ügyfeleiknek, akik a szolgáltató számára kevésbé költséges fizetési módot választják a számla kiegyenlítésére. E korlátozás miatt a közszolgáltatók a készpénzkezelés költségét a szolgáltatásuk árába építve egyformán ráterhelik valamennyi ügyfélre, így azt azok is fizetik, akik az olcsóbb elektronikus fizetési formákat választják.

A hatékony fizetési struktúra kialakulásának feltétele, hogy a fizetési módok között választók ismerjék azok költségeit. A fizetési módok árai kell, hogy ösztönözzék a fogyasztókat a megfelelő fizetési struktúra megválasztásában. Ehhez

pedig az kell, hogy egyrészt a pénzforgalmi szolgáltatók díjstruktúrája valóban tükrözze a költségeket, az egyes termékek, szolgáltatások keresztfinszírozásával ne torzítsák a fizetési módok díjainak egymáshoz viszonyított arányát. Másrészt a készpénzfizetés költségeit valóban azok fizessék meg, akik e fizetési móddal élnek.

ÖSSZEFOGLALÁS

A jelenlegi gazdasági viszonyok között indokolt, a magyar jogi szabályozás alapján pedig lehetséges a készpénzhasználat korlátozása. Az MNB a fekete- és szürkegazdaság visszaszorítása, a hatékony fizetési módok elterjedése és a biztonság fokozása szempontjából támogatja az elektronikus fizetési eszközök elterjedését. Ezért az MNB mint a forint készpénzt kibocsátó szerv álláspontjával nem ütközik, ha a kereskedők és szolgáltatók kizárólag elektronikus fizetési eszközöket fogadnak el vásárláskor.

Magyarország az állami ki- és befizetések, valamint a gazdasági szervezetek egymás közötti készpénzforgalmának szabályozása terén már tett lépéseket ebbe az irányba, de a gazdaság készpénzintenzitása európai összehasonlításban még mindig magas. Ezért szükséges további intézkedésekkel támogatni az elektronikus fizetések terjedését. Lehetővé kell tenni például, hogy a készpénzes fizetés során a kedvezményezett a készpénzfizetéssel kapcsolatos közvetlen költségeinek megfelelő mértékű díjat számíthasson fel, amennyiben egyéb fizetési mód használatával is lehetővé teszi a fizetést. Megfontolandónak tartjuk továbbá a jegybanktörvény bankjegyek és érmék elfogadására vonatkozó, már hivatkozott 27. § (2) bekezdésében annak hangsúlyosabbá tételét, hogy a szabály a bankjegyek és érmék névértéken történő elfogadásának kötelezettségét írja elő, és nem a készpénz minden körülmények közötti elfogadásáról rendelkezik.

Nem gondoljuk azt, hogy a készpénz mint fizetőeszköz belátható időn belül megszűnik. A készpénznek vannak olyan tulajdonságai, amelyek továbbra is fontosak maradnak a társadalomban. Például a havi kiadások kordában tartása sokak számára egyelőre könnyebbnek tűnik, ha a pénztárcában rendelkezésre álló készpénz korlátot szab a túlköltekezésnek, mások a magánszféra védelme szempontjából tartják fontosnak a készpénz anonim jellegét. Többek között vélhetően ezzel is magyarázható az a jelenség, hogy bár a hazai háztartások túlnyomó hányada rendelkezik bankszámlával, sokan az arra érkező rendszeres jövedelmüket mégis felveszik készpénzben, és azzal egyenlítik ki a

⁴⁴ Lásd ELTEG (2010).

⁴⁵ A fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény 8. §-a.

⁴⁶ Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 128. § (4) bekezdése.

közüzemi számláikat, valamint azzal fizetnek a mindennapi vásárlásaik során.⁴⁷ A lakosság bankszámlával nem rendelkező hányada pedig értelemszerűen csak készpénzben juthat eseti vagy rendszeres jövedelméhez. Hosszabb távon még az is szükségessége és indokoltta teszi a készpénz használatát, hogy Magyarországon az egyes települések – a lakosság számától, illetve régiótól függően – jelentősen különböznek a készpénzmentes fizetést lehetővé tevő infrastruktúrával (bankfiókokkal, POS-terminálokkal) való ellátottság tekintetében.⁴⁸

A külföldi tapasztalatok alapján azonban egyértelmű tendencia az elektronikus fizetési módok térhódítása első sorban azért, mert hatékonyabbak, olcsóbbak. Várhatóan Magyarországon is – ha volumenében nem is, de arányában – csökkenni fog a készpénz szerepe a fizetési forgalomban.

FELHASZNÁLT IRODALOM

BÓDI-SCHUBERT ANIKÓ (2010): A készpénz szerepe a rejtett gazdaságban kvalitatív eredmények és továbblépési lehetőségek. *MNB Kutatási jelentés*, február.

EURO LEGAL TENDER EXPERT GROUP (2010): *Report of the Euro Legal Tender Expert Group (ELTEG) on the definition, scope and effects of legal tender of euro banknotes and coins*. Euro Legal Tender Expert Group, Brussels. [URL](#).

EUROPEAN CENTRAL BANK (2011): The use of euro banknotes results of two surveys among households and firms. *ECB Monthly Bulletin*, April.

HELMECZI ISTVÁN (2010): A magyarországi pénzforgalom térképe. *MNB-tanulmányok*, 84.

LEO VAN HOVE (2003): *Making electronic money legal tender: pros & cons*. [URL](#).

LESZKÓ ERIKA (2009): Nem kell félnünk a kerekítéstől!. *MNB-szemle*, július.

MNB (2012a): *Jelentés a fizetési rendszerről*.

MNB (2012b): *Jelentés a pénzügyi stabilitásról*, november.

ODORÁN RITA-SISAK BALÁZS (2008): A magyar gazdaság készpénzigénye továbbra is olajozottan működhet a rejtett gazdaság?. *MNB-szemle*, december.

TAKÁCS KRISTÓF (2011): A magyar háztartások fizetési szokásai. *MNB-tanulmányok*, 98.

TURJÁN ANIKÓ-DIVÉKI ÉVA-KESZY-HARMATH ZOLTÁNNÉ-KÓCZÁN GERGELY-TAKÁCS KRISTÓF (2011): Semmi sincs ingyen. A főbb magyar fizetési módok társadalmi költségének felmérése. *MNB-tanulmányok*, 93.

⁴⁷ Részletesebben lásd Takács (2011).

⁴⁸ Részletesebben lásd Helmecci (2010).